

Biblioteksplan 2016 – 2019

Antagen av kultur- och fritidsnämnden 2016-05-18, § 49

Antagen av lärandenämnden 2016-04-08, § 45

Innehåll

Inledning	4
Hudiksvalls kommun – Glada Hudik	5
Dagens verksamhet	5
Folkbiblioteken	5
Skolbiblioteken	6
Kultur och fritidsnämndens integrerade folk-och skolbibliotek	6
Bromangymnasiets bibliotek	6
Lärandenämndens skolbibliotek	6
Pedagogiskt resurscentrum – PRC	6
Bokbussen	6
Helge – regional bibliotekssamverkan	6
Omvärldsspaning – trender	7
Fysiska rummet – digitalt rum	7
Gränsöverskridande mötesplatser – "kommunens vardagsrum"	7
Sociala medier	7
Medborgarservice	7
Hållbarhet	8
Vision	8
Fokusområden/målbilder	8
Folkbiblioteken	8
Skolbiblioteken	8
Bokbussen	9
Utvecklingsområden	9
Övergripande utmaning	9
Utmaningar – Hudiksvall	9
Utbildnings- och kunskapsnivån måste förbättras i kommunen	9
Integration/inkludering	9
Skolbiblioteken	9
Framgångsfaktorer	10
Aktiviteter/strategier 2016 -2018	10
Folkbiblioteken	10
Skolbiblioteken inklusive gymnasiebiblioteket	11

Bokbussen.....	11
Kompetenshöjning/-utveckling.....	11
Uppföljning	11
Utvärdering	11
Referenser	12

Inledning

Varje kommun i landet ska i enlighet med bibliotekslagen (2013:801) ha en biblioteksplan som ska fungera som ett strategiskt styrdokument för biblioteksverksamhetens utveckling i kommunen. Den plan som nu utarbetats gäller för åren 2016 -2019 och ersätter den tidigare som gällde för åren 2010-2014. I planen beskrivs styrdokument och uppdrag, nuläget, trender, fokusområden och strategier för biblioteksverksamhetens utveckling i Hudiksvalls kommun.

Ansvaret för biblioteksplanens genomförande åvilar de nämnder under vilka biblioteksverksamheten är organiserad - Lärandenämnden och Kultur- och fritidsnämnden.

Biblioteksplanen har som central utgångspunkt Hudiksvalls kommuns visionsarbete, berörda nämnders verksamhetsplaner, kommunens kulturpolitiska viljeinriktningar samt den regionala biblioteksplanen. Bibliotekets egen arbetsplan är en konkretisering av ovanstående planer och beskriver aktiviteter som kommer att genomföras.

Nationella styrdokument och internationella riktlinjer för biblioteksverksamheten har också utgjort viktiga utgångspunkter i arbetet med biblioteksplanen:

- Unescos och IFLA:s folk- och skolbiblioteksmanifest
- FN:s barnkonvention
- Bibliotekslagen (SFS 2013:801)
- Skollagen (SFS 2010:800)
- Skolinspektionens krav på skolbibliotek

I ovanstående dokument tydliggörs folk- och skolbibliotekens uppdrag och prioriterade målgrupper.

Folkbibliotekens uppdrag:

- Bidra till att intresset för läsning och litteratur ökar
- Information och utbildning
- Kulturell verksamhet
- Bidra till att digital information blir tillgänglig

Folkbibliotekens prioriterade målgrupper:

- Barn och ungdomar
- Invandrare och minoriteter
- Människor med funktionshinder

Skolbibliotekets uppdrag:

Skollagen innebär att alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek och att dessa ska ses som en del av den pedagogiska verksamheten. Huvuduppgiften för skolbiblioteken är att stödja elevernas lärande och möjligheter att nå utbildningsmålen. Skolbibliotek definieras som en gemensam resurs av medier och information som ställs till elevernas förfogande med hjälp av kompetent personal.

Hudiksvalls kommun – Glada Hudik

Hudiksvalls kommuns vision, Glada Hudik -Sveriges bästa kommun att leva och verka i år 2020 - ska bidra till att alla lyfter blicken och strävar åt samma håll för att utveckla kommunen. Visionsarbetet har tre övergripande mål som beskriver den plats vi tillsammans skapar för boende, besökare, företag och varandra. Glada Hudik ska kännetecknas av:

- Samhällstjänster av högsta kvalitet – ökad kvalitet, förbättrad service
- Blomstrande näringsliv – ”jag kan, jag vill, jag vågar”, uppmuntra entreprenörskap
- Attraktiv och hållbar livsmiljö – ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle

En viktig tillgång i Glada Hudik som starkt kan bidra till att visionen uppnås utgörs av Glada Hudik-andan. Ett förhållningssätt som kan sammanfattas med orden – Glädje, Gästfrihet, Okonstlad, Nyttänkande, Handlingskraft, Framtidstro och Omtanke.

Biblioteken som kommunens mest besökta offentliga rum – ”kommunens vardagsrum” - har stora möjligheter att bidra till att visionen förverkligas.

Dagens verksamhet

Folkbiblioteken

I Hudiksvalls kommuns biblioteksorganisation omfattar ett stadsbibliotek, sex filialbibliotek ett gymnasiebibliotek samt en bokbuss .Bibliotekets tjänster erbjuds i samtliga delar av kommunen. Verksamheterna är organiserade under kultur- och fritidsnämnden.

De sex filialbiblioteken i Bjuråker, Delsbo, Näsviken, Sörforsa, Iggesund och Enånger är integrerade folk- och skolbibliotek. Samtliga ligger i skolans lokaler eller i nära anslutning till skolor.

Biblioteken är kommunens mest besökta offentliga rum. Folkbiblioteken har idag ca 185 000 besök/år och en genomsnittlig utlåning av 8.0 lån inkl.e-böcker/inv/år. Med sina 37 000 invånare blir utlåningsvolymen 296 000/år). Bokbussen med sina 80 hållplatser/4 veckorsperiod svarar för en väsentlig andel (16 %) av utlåningen.

Stadsbiblioteket har en funktion som hela kommunens bibliotek och har därför i förhållande till de integrerade folk- och skolbiblioteken en kompletterande och stödjande funktion. Detta gäller även i relation till enskilda skolors bibliotek Biblioteken erbjuder idag möjligheter för information och kunskap och är samtidigt både fysiska och digitala mötesplatser som är öppna för alla. Genom sina medborgardatorer erbjuder biblioteken tillgång till internet och samhällsinformation samt bidrar genom detta till att kommuninvånarna aktivt kan delta i den demokratiska processen. Både i egen regi och i samarbete med andra erbjuder biblioteket olika kulturella och läsbefrämjande aktiviteter för barn, ungdomar och vuxna.

Skolbiblioteken

Kultur och fritidsnämndens integrerade folk-och skolbibliotek

Kultur och fritidsnämnden ansvarar för skolbiblioteksverksamheten vid skolor som är knutna till de sex folkbiblioteksfilialerna. För dessa verksamheter är ansvarsfördelning och samverkansområden tydliggjorda i ett skolbiblioteksavtal som träder i kraft 1 mars 2016.

Bromangymnasiets bibliotek

En av Sveriges största sammanhållna gymnasieskolor. Eleverna på Bromangymnasiet har tillgång till eget skolbibliotek som har öppet hela skoldagarna. Biblioteket har utbildad bibliotekspersonal och ger all nödvändig service till gymnasieskolans 1300 elever. Gymnasiebiblioteket är organisatoriskt placerat inom Kultur och fritidsnämnden.

Lärandenämndens skolbibliotek

De flesta skolbibliotek är organiserade under lärandenämnden. En skolbibliotekarie är anställd för ett par av de större 7-9 skolorna samt vid några F-6 enheter. I övrigt så bemannas skolbiblioteken av lärarbibliotekarier som har utrymme i sina tjänster på 20-50 % beroende av skolornas storlek. Verksamheten vid några av lärandenämndens skolbibliotek kompletteras med besök av bokbussen. Nätverksträffar genomförs för lärarbibliotekarier och skolbibliotekarie vid lärandenämndens skolbibliotek ett par gånger/termin. Ansvarig för dessa träffar är barnbibliotekarie vid stadsbiblioteket. Vid dessa träffar diskuteras och planeras för t ex gemensamma läsfrämjande och kompetenshöjande insatser.

Pedagogiskt resurscentrum – PRC

Våren 2008 startades ett skoldatatek. Uppdraget var att köpa in fack- och referenslitteratur och samla denna i ett bibliotek för utlåning till personal i förskolor och skolor i kommunen. Böckerna kom så småningom att läggas in i samma system som övriga bibliotek. Under 2010 fick PRC tillstånd att framställa material i form av Daisyböcker för elever som specialpedagogerna bedömde vara i behov av dessa. Eleverna fick genom detta möjlighet att lyssna på skönlitteratur och facklitteratur som laddats ner från MTM:s (Myndighetens för tillgängliga medier) tjänst och utbud. Tendensen idag är att denna möjlighet till stöd nyttjas i allt mindre omfattning. Hur detta ska hanteras fortsättningsvis är oklart. Flera alternativa möjligheter till utveckling av detta stöd för elever föreligger. En möjlig väg är att denna tjänst knyts till skolbiblioteken.

Bokbussen

Bokbussen är ett mobilt folkbibliotek som under varje 4 veckorsperiod angör 80 hållplatser inom kommunens alla delar. Bussen är utrustad med modern teknik. Uppkoppling till Internet ger tillgång till databaser och andra informationskällor. Bokbussen kompletterar skolbiblioteksverksamheten vid ett par skolor och ger även service till ett antal förskolor. Av folkbibliotekens totala utlåning svarar bokbussen för ca 15 % (2014)

Helge – regional bibliotekssamverkan

Genom ökad samverkan över kommungränserna i hela länet har kvaliteten på bibliotekens tjänster förbättrats. Framförallt genom ett bättre resursutnyttjande. Projektet har pågått i 10 år och har hela tiden utvecklats. Idag omfattar projektet gemensam katalog, medier, webb och transporter. Det är idag möjligt att låna, reservera och returnera sina lån från det bibliotek som passar inom hela länet. Även region Gävleborg ingår i projektet genom sina bibliotekskonsulenter. Inom Helgeprojekt arbetar olika arbetsgrupper med att kontinuerligt förbättra det gemensamma utbudet.

Omvärldsspaning – trender

Fysiska rummet – digitalt rum

Biblioteken digitaliseras alltmer och befinner sig idag i en situation där den traditionella boken ställs mot ett allt större utbud av digitaliserade media. Oavsett om information erbjuds i digitala eller i mer traditionella former så kvarstår bibliotekens betydelse som informationscentrum och mötesplats för kunskapande och bildning. Färre traditionella bokhyllor och mer av modern teknisk utrustning kan förväntas. En av folkbibliotekens viktigaste uppgift är att främja demokratin genom att tillgodose människors behov av kunskaper och information. En stor utmaning är att bidra till att överbrygga den digitala klyfta som blir allt tydligare mellan de som använder den moderna tekniken och de som ännu inte av olika anledningar gör det. Tillgång till medborgardatorer och vägledning av kompetent bibliotekspersonal blir en allt tydligare förutsättning för att biblioteken ska fortsätta att vara en självklar fysisk och digital mötesplats för medborgare i alla åldrar.

Gränsöverskridande mötesplatser – "kommunens vardagsrum"

Biblioteken är öppna och för besökarna kostnadsfria verksamheter som är till för alla som bor i, arbetar i eller besöker kommunen. En allt större betydelse som mångkulturell mötesplats med tvärkulturella aktiviteter och utrymme för olika föreningar kan förväntas. Biblioteken kommer i allt större utsträckning behöva vara lyhörda för medborgarnas önskemål och intressen. Inte minst för att nå olika prioriterade grupper. Invandrarservice kan i större utsträckning än idag ges inom ramen för bibliotekets verksamhet.

Biblioteket kommer även fortsättningsvis att vara en naturlig plats för att utforska den lokala historien och kulturen.

Sociala medier

Bibliotekets webbplats blir en allt viktigare kommunikations- och informationskanal. Webbplatsen måste kontinuerligt förbättras och uppdateras för att vara både användarvänlig och informativ. Olika sociala medier används alltmer av medborgarna. Efterfrågan av nya tjänster kopplat till bibliotekets verksamhet kan därför förväntas öka. De nya medierna ger biblioteket nya intressanta kanaler som kan användas för boktips, recensioner, bokcirklar mm

Medborgarservice

En väsentlig del i bibliotekens demokratiuppdrag är att ge möjligheter till delaktighet i den digitala utvecklingen. Detta kan genomföras genom att biblioteken erbjuder service via medborgardatorer och vägledning av kompetent personal. För att kunna och erbjuda en verksamhet som står i samklang med utvecklingen i det omgivande samhället är det av största vikt att biblioteket bedriver en aktiv omvärldsspaning och är utrustade med både nödvändig och välfungerande teknisk utrustning.

Hållbarhet

Samhällsutvecklingen kännetecknas idag av en tydlig centralisering. Detta gäller inte minst inflyttning från landsbygd och mindre orter till städer. Om landsbygden ska kunna behålla sin attraktivitet måste lokala mötesplatser säkerställas där tillgång till samhällsinformation och digitala medier finns tillgängliga. Detta är en nödvändig förutsättning för att hela samhället ska leva.

Biblioteken tillsammans med bokbussens verksamhet fyller idag till viss del denna funktion som informations- och kunskapscentra och har potential för att göra det i större utsträckning. Inte minst kommer uppdraget att motverka ett digitalt utanförskap att bli allt tydligare.

Vision

Biblioteken i Hudiksvalls kommun är naturliga mötesplatser för medborgarnas lärande och bildning med ett varierat utbud av olika medier och kulturaktiviteter i alla delar av kommunen. Biblioteken fungerar genom sin verksamhet även som informations- och kunskapscentra och bidrar aktivt till framtidstro, demokrati och mångfald. Alla som besöker biblioteken och nyttjar dessa tjänster ska mötas av kompetent personal och få ett positivt, serviceinriktat och professionellt bemötande.

Fokusområden/målbilder

I arbetet inom biblioteken ska ett antal målområden särskilt uppmärksammas. Dessa står i direkt samband med kommunens visionsarbete och ansvariga nämnders nämndsplaner.

- Integration, inkludering och icke-diskriminering ska präglade arbetet i vår verksamhet
- Verksamheter ska eftersträva ett rikt och varierat utbud av kultur- och fritidsaktiviteter i hela kommunen.
- Uppmuntra entreprenörskap - ”Jag kan, jag vill, jag vågar.”
- Höja utbildningsnivån i kommunen och underlätta inträdet på arbetsmarknaden.

Folkbiblioteken

Folkbiblioteken uppfattas och nyttjas som naturliga mötesplatser för medieutbud, information och olika aktiviteter. Samarbetet med kommunens övriga verksamheter och föreningslivet är väl utvecklat och utvecklingsarbetet inom biblioteket tar på olika sätt tillvara medborgarnas synpunkter och intressen. Särskilda satsningar görs för att stimulera läsintresset framförallt för barn- och ungdomar. Folkbiblioteken arbetar aktivt för att öka medborgarnas digitala kompetens och delaktighet i samhällsfrågor. I arbetet med integration och inkludering nyttjas bibliotekens samlade kompetens och resurser i övrigt i stor utsträckning.

Skolbiblioteken

Skolbiblioteken är tillgängliga för elever och lärare hela skoldagen. Skolbibliotekens resurser tas tillvara i det pedagogiska arbetet. Eleverna tränas successivt i utvecklandet av media- informations- och digitalkompetens. I denna ingår att kunna söka information men också att hantera denna källkritiskt. Biblioteken bidrar genom sin medverkan i det pedagogiska arbetet till varje elevs läs- och kunskapsutveckling.

Bokbussen

Förutom media av olika slag så erbjuder bokbussen även möjligheter till kommunal information och service inom prioriterade och efterfrågade områden. Kulturella aktiviteter erbjuds och genomförs i anslutning till bokbussens besök på olika platser i kommunen. Medborgarna erbjuds hjälp med ansökningar, blanketter mm och även att föra fram synpunkter till berörda tjänstemän/politiker i kommunen. Bokbussen fungerar som ett medborgarkontor och kommer även att fungera som rullande lärcentra för att motverka det digitala utanförskap som blir allt tydligare.

Utvecklingsområden

Övergripande utmaning

Biblioteksverksamheten står inför många olika utmaningar. Den övergripande utmaningen är hur biblioteken ska förhålla sig till den snabba digitaliseringen av medieutbudet och det ökande digitala informationsflödet. Självklart påverkas biblioteken av samhällsutvecklingen. Det är därför rimligt att tro att framtidens bibliotek kommer att ha mer av teknisk utrustning och mindre av traditionella bokhyllor jämfört med idag. I takt med denna utveckling riskerar den digitala klyftan att öka mellan dem som använder den nya tekniken och de som inte gör det. Biblioteken måste därför både i egen regi och i samarbete med till exempel studieförbund bidra med information och handledning i användandet av de medborgardatorer som finns på varje bibliotek.

Bibliotekens roll som litteratur- och kunskapsförmedlare och mötesplats blir allt viktigare. Biblioteket blir också en garant för en allsidig information och ett viktigt stöd för att kunna värdera och kritiskt granska den ständigt växande informationsmängd som vi idag har att orientera oss i. Denna fria tillgång till information och kunskap med stöd och vägledning är själva grunden för en fungerande demokrati. Tillgång till bibliotek bemannade med kompetent personal är en förutsättning för detta.

Utmaningar – Hudiksvall

Utbildnings- och kunskapsnivån måste förbättras i kommunen

PISA rapporterna har under senare tid tydligt visat på växande kunskapsproblem i den svenska skolan. En starkt bidragande orsak till detta utgörs av elevers sjunkande läsintresse och som en konsekvens av detta brister i läsförmåga, läshastighet och läsförståelse. Stora satsningar har gjorts och måste även fortsättningsvis göras på detta område. Folkbibliotek och skolbibliotek i samverkan måste som ett av sina mest centrala uppdrag arbeta med olika aktiviteter inom detta område. Insatserna måste starta i förskolan för att sedan fortsätta upp genom grundskolan och vidare i gymnasieskolan. Det är även viktigt att rikta insatser och aktiviteter för att stimulera vuxnas läsintresse generellt som besöksförebilder på biblioteket. Framförallt för att vuxna i föräldrarollen kan och bör vara bra läsförebilder för sina barn.

Integration/inkludering

Efterfrågan på litteratur och information är stor från de grupper som kommit som flyktingar till Sverige. Behov av invandrarservice finns och biblioteken är en möjlig plats för sådan verksamhet. Utbudet av medier på olika språk behöver öka. Information på fler språk behöver tas fram. Något som kan ske inom ramen för Helgesamarbetet. Biblioteken kan aktivt medverka i projekt som syftar till integration och inkludering bland annat genom att aktivt medverka i verksamhetsövergripande programrådsarbete.

Skolbiblioteken

Skolbiblioteken ska fungera som en del av skolans läromedel och som en pedagogisk resurs med uppgift

att stödja elevernas lärande. Skolbiblioteken erbjuder eleverna möjlighet att söka, hantera och värdera information samt hjälper eleverna att reflektera över aktuell information. Skolbibliotekspersonalen förutsätts ha erforderlig kompetens för detta. Den närmare utformningen av arbetet vid de integrerade filial- och skolbiblioteken läggs upp i samverkan mellan folkbiblioteket och skolan inom de föreslagna biblioteksråden.

Framgångsfaktorer

Forskning och olika undersökningar av biblioteksverksamheten har identifierat framgångsfaktorer för fungerande bibliotek. Det är viktigt att beakta dessa vid planering och prioriteringar inom berörda nämnder och förvaltningar:

- Bibliotekets driftskostnader förklarar till stor del, grad av efterfrågan på tjänster
- Införskaffandet av nya böcker inte storleken på beståndet är avgörande för efterfrågan
- Tjänster utöver utlåningsverksamhet påverkar efterfrågan positivt
- Barnboksutlåning beror på utbud av böcker, aktiviteter samt tillgång på kompetent person

Svensk biblioteksforening

Även andra framgångsfaktorer har identifierats i olika forskningsprojekt. Bland dessa kan nämnas öppethållandtider och närhet. Ett starkt positivt samband har även noterats mellan bemanningen vid skolbibliotek och elevernas läsförståelse samt studieresultat. Förutom bemanning så är även personaltäthet och personalens kompetensnivå av avgörande betydelse för en framgångsrik biblioteksverksamhet.

Aktiviteter/strategier 2016 -2019

Folkbiblioteken

- Vidareutveckla biblioteken till synliga och lättillgängliga mötesplatser som i ökad omfattning inspirerar medborgarna till möten, läsning och studier.
- Aktivt medverka i olika integrations och inkluderingsprojekt.
- Erbjuder riktad service till invandrare.
- Överbrygga den digitala klyftan genom aktiv handledning vid medborgardatorer.
- Erbjuder aktiviteter för att stimulera till läsning för alla åldersgrupper med ett särskilt fokus på barnfamiljer, barn och ungdomar.
- Samverka med kommunens förskolor, skolor och föreningar i olika läsbefrämjande projekt.
- Erbjuder medier på de språk som finns representerade bland medborgarna samt minoritetsspråken.
- Genomföra medborgardialoger för att fånga upp synpunkter och förbättringsförslag från medborgarna.
- Införa RFID på samtliga bibliotek under perioden 2016-2018. En förutsättning för ökad grad av självservice.
- Strategier för medieinköp och hanteringen av befintligt mediebestånd ska beskrivas i en medieplan.

Skolbiblioteken inklusive gymnasiebiblioteket

- Skolbibliotekens resurser tas tillvara som självklar pedagogisk resurs på skolorna.
- I samverkan med folkbiblioteket och lärarna planera och genomföra olika läsfrämjande projekt.
- Undersöka möjligheten att frigöra tid för bibliotekspersonalen för mer informations- och mediahandledning till eleverna genom införande av självbetjäningautomater.
- Utarbeta en plan för hur skolbiblioteksverksamheten ska vidareutvecklas och organiseras för att en likvärdig skolbiblioteksverksamhet ska kunna erbjudas alla elever i kommunen.
- Successivt öka andelen fackutbildade skolbibliotekarier inom skolbibliotekens verksamhet.
- Utredda förutsättningarna för att skolbiblioteken ska kunna erbjuda de nedladdningstjänster som tidigare erbjudits av Pedagogiskt Resurscentrum.

Bokbussen

- Ny bokbuss inköps och ska finnas på plats under 2017.
- Bokbussen ska förutom traditionell bokbussverksamhet även fungera som medborgarkontor. Detta innebär att bokbussen även ska kunna erbjuda viss kommunalservice. Bokbussen ska även kunna erbjuda enklare kulturella aktiviteter i alla delar av kommunen.
- Back-up för chauffören säkerställs. Ytterligare någon i personalen ska ha busskort för att turer inte ska behöva ställas in då ordinarie chaufför är borta.

Kompetenshöjning/-utveckling

För att personalen vid samtliga bibliotek ska kunna leva upp till sina uppdrag och den allt snabbare tekniska utvecklingen behövs en kontinuerlig kompetensutveckling. Denna kan till viss del organiseras och genomföras genom att den kompetens som finns i personalgruppen tas tillvara och personalen lär av varandra. Samtidigt måste även spetskompetenser utvecklas. Detta gäller inte minst på det tekniska och digitala området. En kompetensutvecklingsplan för perioden 2016-2019 ska utarbetas.

Uppföljning

Ansvariga nämnders nämndsplaner, förvaltningarnas verksamhetsplaner och biblioteksplanen utgör viktiga dokument vid utarbetandet av bibliotekens egna årliga arbetsplaner. I slutet av varje år följs arbetsplaner upp. Resultatet från uppföljningen dokumenteras och tas med i den årliga verksamhetsberättelsen. Denna dokumentation utgör samtidigt ett viktigt material att nyttjas när biblioteksplanen ska utvärderas.

Utvärdering

Biblioteksplanen ska utvärderas och revideras i slutet av år 2019. Ansvaret för detta åvilar de nämnder som ansvarar för biblioteksverksamheten - Lärandenämnden och Kultur och fritidsnämnden.

Referenser

Bibliotekens internationella manifest; Svenska biblioteksförningen 2014

FN's barnkonvention; 1989.11.20

Bibliotekslagen; SFS 2013:801

Skollagen; SFS 2010:800

Skolinspektionen; www.skolinspektionen.se

Kulturpolitiska viljeinriktningar; Kommunfullmäktigebeslut Hudiksvall 2009-03-30

Hudiksvalls kommuns visionsarbete – Tryckt material.